

ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΡΓΟΤΕΡΑ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΟΦΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Πολλά χρόνια αργότερα

© 2019, Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Δάφνη Κουγέα

Σελιδοποίηση: Βίβιαν Γιούρη

Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ

Ξενοκράτους 48, 106 76 Αθήνα, τηλ. 210 7231271, fax 210 7254629

www.potamos.com.gr, info@potamos.com.gr

ISBN 978-960-545-133-2

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΟΦΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΑΡΓΟΤΕΡΑ

Based on a true story?

 ποταμός

ΑΘΗΝΑ 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Πολλά χρόνια αργότερα... **11** / 2. Η Ξένια δεν ήταν η μόνη ξανθιά... **19** / 3. Όπως έλεγα στον ψυχαναλυτή μου... **24** / 4. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος... **29** / 5. Από την παιδική μου ηλικία θυμάμαι... **37** / 6. Τότε είχα κοντά μαλλιά... **41** / 7. Από τη μανία με την Όπερα θεραπεύτηκα... **44** / 8. Στον πρώτο μου μήνα στο Reed ερωτεύτηκα... **54** / 9. Γύρισα στην Ελλάδα τα Χριστούγεννα... **60** / 10. Η ζωή μου συνεχίστηκε... **63** / 11. Ένα βράδυ, στη βιβλιοθήκη... **71** / 12. Οι Ισπανοί συχνά το παίζουν toreadores... **76** / 13. Πίσω στη Μαδρίτη... **80** / 14. Στο Πόρτο γνώρισα και τη Ροζάνα Αρκέτ... **84** / 15. Από την Ισπανία... **87** / 16. Πίσω στην Αμερική... **92** / 17. Εκτός από την αγάπη για το ποδόσφαιρο... **96** / 18. Πολλά χρόνια νωρίτερα... **103** / 19. Στο μεταξύ, στην Ελλάδα είχε πέσει η Χούντα... **112** / 20. Από το σχολείο έχω κρατήσει πολύ λίγους φίλους... **117** / 21. Στο Κολλέγιο υπήρχαν παιδιά πολύ πλούσια... **121** / 22. Κάποια στιγμή άλλαξα σπίτι... **126** / 23. Έζησα τέσσερα χρόνια στην Αμερική... **131** / 24. Στο στρατό έζησα την κακοποίηση της ελληνικής γλώσσας... **136** / 25. Λοιπόν, για να επανέλθουμε... **142** / 26. Ένα μήνα μετά... **149** / 27. Εκείνον τον χρόνο... **154** / 28. Η σχιζοφρένεια του οικονομολόγου απ' το LSE... **157** / 29. Γυρίζοντας μουσικές εκπομπές... **163** / 30. Στο μεταξύ είχε έρθει στη ζωή η Μανουέλα... **168** / 31. Δούλεψα πολλά χρόνια στην τηλεόραση... **172** / 32. Γύρισα αρκετά σήριαλ... **181** / 33. Στα χρόνια που δούλεψα στην τηλεόραση... **187** / 34. Ίσως όλο αυτό το τρεχαλητό που έκανα για τη δουλειά μου... **209** /

35. Η Ρεγγίνα κι εγώ αρχίσαμε την εξερεύνηση... **214** / 36. Εκείνα τα χρόνια το είχα βάλει τάμα να γνωρίσω τον κόσμο... **220** / 37. Στην αρχή του νέου αιώνα πέθανε η μητέρα μου... **234** / 38. Το καλοκαίρι του 2002... **236** / 39. Από τα καλά που μου συνέβησαν κατά τη θητεία μου στο Κέντρο... **246** / 40. Στο μεταξύ είχα παντρευτεί για δεύτερη φορά... **254** / 41. Η Ελλάδα είχε μπει για τα καλά στην οικονομική της δυσπραγία... **260** / 42. Με την Ρεγγίνα είχαμε πλέον ζήσει... **263** / 43. Και πάνω εκεί που δήλωνα ευτυχής πατέρα... **268** / 44. Ορίστε, παρασύρθηκα και ξέχασα... **274** / Πριν το τέλος **276**

Επίλογος **280**

Σημειώσεις **284**

Ευρετήριο **287**

για τη Λουίζα, για τη Μανουέλα, για την Έλλη...

Βρέφος - χωρίς ξεκάθαρες απόψεις.

ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ αργότερα, οι γονείς μου μού είπαν ότι γεννήθηκα στο «Μαιευτήριο Αλεξάνδρα», στη Βασιλίσσης Σοφίας, σχεδόν στο κέντρο της Αθήνας – τότε ήταν εξοχή, δεν υπήρχε αυτό το ωραίο κτήριο της Αμερικάνικης Πρεσβείας, κτισμένο από τον Βάλτερ Γκρόπιους, ούτε το άλλο, το τέρας, το Μέγαρο

Μουσικής του Λαμπράκη, με τις διαφημιστικές κουρτίνες στην πρόσοψη. Πάντα αναρωτιόμουν, πώς γίνεται το ανάκτορο μιας υπερδύναμης να 'ναι πιο ανθρώπινο από ένα κέντρο τέχνης. Όταν λέμε πάντα, σχήμα λόγου, δεν εννοώ από εκείνο το βράδυ ντε και καλά, μια και ως νεογέννητο βρέφος δεν είχα τόσο ξεκάθαρες απόψεις, άλλωστε, όπως προείπα, ούτε το ένα κτήριο, ούτε το άλλο, είχαν ακόμα χτιστεί. Βέβαια, οι καιροί έχουν αλλάξει, τα πράγματα έχουν αγριέψει από τότε, και είναι δύσκολο, με τόση βία και τρομοκρατία, το κτήριο του Γκρόπιους να στέκει αφέλές και πανταχόθεν ελεύθερο. Έχει οχυρωθεί με κάγκελα και μάντρες κι έχει χάσει εκείνη τη μεγαλειώδη απλότητα, χαρακτηριστική του Bauhaus.

Αντίθετα το δικό μου, το «Αλεξάνδρα», δεν παρουσιάζει κανένα ενδιαφέρον για εγχώριους ή ξένους τρομοκράτες, κι έτσι παραμένει ένα ήσυχο κτήριο, λιτό και υπέροχο. Αφού ακόμα και σήμερα, πολλά χρόνια αργότερα δηλαδή, όποτε περνάω απ' έξω σκέφτομαι πως καθόρισε την αισθητική μου, πράγμα διόλου συμπτωματικό, μια και είχα κάνει τη σωστή επιλογή να γεννηθώ εκεί μέσα.

Εκείνο το βράδυ λοιπόν, 1η Δεκεμβρίου, ήταν λέει Σάββατο, συνεπώς ήμουν «Σαββατογεννημένος», τώρα καλό είναι αυτό ή κακό, δεν ξέρω, εμένα σαν βρισιά μου ακούγεται, γι' αυτό πάντα απέφευγα να λέω ότι γεννήθηκα Σάββατο, έλεγα «πού να θυμάμαι», άλλωστε είχα καλή δικαιολογία, ήμουν νεογέννητο βρέφος. Πολλά χρόνια αργότερα, θα έβαζα τη μητέρα μου να θυμηθεί «τι ώρα Σάββατο;», γιατί είχα γίνει φίλος με έναν αστρολόγο και όταν με ρώτησε, καρφώνοντάς με μ' εκείνο το διαπεραστικό βλέμμα του σοφού αλχημιστή, «τι ωροσκόπο έχεις;», με έφερε σε πραγματικά δύσκολη θέση, έπρεπε πάση θυσία να μάθω τι ώρα γεννήθηκα, ώστε να ανοίξει ο σοφός φίλος τα κιτάπια με τις θέσεις των πλανητών και να δει αν υπήρχαν τίποτα καλοί οιωνοί για μένα. Η μητέρα μου είχε αρχίσει να το χάνει, με δυσκολία θυμόταν πώς με λένε, άσε που ξεχνούσε ότι είμαι σκηνοθέτης και πίστευε ότι είμαι καραγκιοζοπαίκτης –σιγά τη διαφορά εδώ που τα λέμε– οπότε κάνω κι εγώ μια πονηριά, τη ρωτάω «τρεις η ώρα το πρωί, δεν ήταν;», μου λέει «α, ναι», λες και είχαμε συντονίσει τα ρολόγια μας για τη γέννα, οπότε είχα ωροσκόπο Καρκίνο, κάτι που πάντα ήθελα, γιατί, ορίστε, ο αστρολόγος μού εξήγησε ότι οι ευαισθησίες του ζωδίου τούτου ταιριάζουν υπέροχα με τη φωτιά του Τοξότη.

Με την αδερφή μου.

Πολλά χρόνια νωρίτερα, είχα αναγκαστεί να πω άλλα στον ψυχαναλυτή μου που δεν καταλάβαινε γρι από άστρα. Ευτυχώς ήταν της κλασικής σχολής –(αντιβάνι) είναι ο επιστημονικός όρος– με έβαζε ξαπλωτό ανάσκελα κι αυτός καθόταν πίσω μου, έτσι δεν είχα να αντιμετωπίσω κάποιο σοφό διαπεραστικό βλέμμα σ' αυτήν την περίπτωση, κι εγώ, που είχα στο μεταξύ διαβάσει όλον τον Φρόιντ και τον μισό Λακάν (ο άλλος μισός έτσι κι αλλιώς δεν διαβάζεται), του αράδιαζα κάτι για τη νοσοκόμα «που με είδε γυμνό την ώρα της γέννας», «ήταν ξανθιά με μεγάλο στήθος», «αισθάνθηκα ντροπή που με είδε έτσι, στα μαύρα μου τα χάλια», και άλλα πολλά που ένιωθα ότι ένας ψυχαναλυτής θέλει να ακούσει, παράξενο, γιατί εγώ πλήρωνα, όχι εκείνος, και μάλιστα αρκετά.

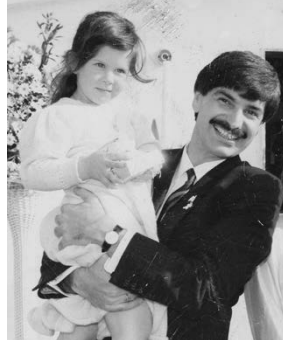
Μερικά χρόνια μετά από εκείνο το σημαντικό Σαββατόβραδο, ίσως το πιο σημαντικό της ζωής μου μέχρι τώρα, όταν ήμουν ήδη πέντε χρονών, ένιωσα αληθινή ντροπή που

Με τον πατέρα μου.

με κοιτούσαν κάτι συνομήλικά μου κορίτσια να βαφτίζομαι, γυμνός και πάλι, δεν γινόταν αλλιώς, έτσι είναι το τελετουργικό, με τον παπά να με βουτάει στο νερό δίχως οίκτο, αδιαφορώντας πλήρως για το τσαλάκωμα του ανδρισμού μου, μια και στο μυαλό του είχε μόνο το μεροκάματο. Θα το είχα αποφύγει, και μάλιστα θα είχα σύμμαχο τον πατέρα μου που δεν χώνευε ούτε θρησκείες, ούτε παπάδες, γι' αυτό άλλωστε τους κουβάλησε με την κολυμπήθρα στο σπίτι μας, στην οδό Διδότου, τάχα μου δήθεν «το παιδί έχει πρόβλημα με το κρύο», «έχει περάσει ωτίτιδα», άλλη λέξη τρομερή, όσο και η λέξη «σύφιλη» που έμαθα στην εφηβεία μου ή η λέξη «aids» που εισήχθη πολλά χρόνια αργότερα, αλλά δέχτηκα, τελικά, να βαφτιστώ, διότι η αδερφή μου που είχε ήδη βαφτιστεί και μάλιστα σε εκκλησία, με φώναζε «Εβραίο» και δεν μου άρεσε, γιατί είχα ακούσει ότι οι Εβραίοι είχαν σταυρώσει τον Χριστό.

Πολλά χρόνια αργότερα, η πρώτη μου κόρη, η Λουίζα, θα μου έβγαινε από τα αριστερά ως υποψήφια χριστιανή καθώς, κόντρα στην αγωνία των πρωτάρηδων γονιών «τι θα κάνουμε άμα αρχίσει να τσιρίζει;» δεδομένου ότι ο νονός

Νοός και βαφτιστήρι.

της, ο Ηρακλής, είναι Κρητίκαρος με άγριο, μαύρο μουστάκι, το δίχρονο άμα τη θεά της κολυμπήθρας άρχιζε να φωνάζει «μπάνιο, μπάνιο» προς ευχάριστην έκπληξιν συγγενών και φίλων που, ως συνήθως σε τέτοιες περιπτώσεις, είχαν έρθει από υποχρέωση, αλλά τώρα το διασκέδαζαν.

Σκέφτηκα, προσπαθώντας να δικαιολογήσω τη δική μου, λιγότερο γενναία συμπεριφορά, ότι τότε ήταν άλλοι καιροί, εγώ ήμουν παιδί γεννημένο λίγο μετά από τον Εμφύλιο Πόλεμο, άρα κουβαλούσα κάποια θλίψη, η Ελλάδα πεινούσε, η μισή, γιατί η άλλη μισή ήταν ή στη Μακρόνησο ή στην Τασκένδη – για βαφτίσια και για γιορτές είμαστε τώρα; Άλλωστε είχα όνομα, με φώναζαν «Μπουρμπούλη», μια χαρά όνομα και πολύ πρωτότυπο, γιατί να το αλλάξω με το κοινότοπο «Δημήτρης», δεν ξέρω, είτε γιατί ο πατέρας μου είχε ένα πλούσιο θείο Δημήτρη και ήθελε να τον κληρονομήσει, είτε γιατί ο Ιταλός πατέρας της μάνας μου ο Domenico de Sianno, το έκανε «Δημήτρης Δεσιάνης» όταν μπήκαν οι Ιταλοί στην Ελλάδα. Ή μάλλον όταν βγήκαν, πιο λογικό μου φαίνεται, αλλά δεν είμαι και σίγουρος, στο σπίτι δεν μιλούσαν πολύ για την Κατοχή, παρά μόνον όταν έπρεπε να φάω.

Ήμουν κομματάκι μίζερος στο φαΐ οπότε, όταν δεν έτρωγα, άκουγα το ποίημα της δεκαετίας του '50, «εμείς στην Κατοχή...»). Βέβαια, τότε δυσκολευόμουν να καταλάβω τι σήμαινε για τους γονείς μου, μόλις λίγα χρόνια πριν να ξυπνούν τη νύχτα ακούγοντας παιδάκια να φωνάζουν «πεινάω» ή, ακόμα χειρότερο, να βλέπουν, καθημερινά, αποστεωμένα πτώματα στους δρόμους. Ή, για τον πατέρα μου να κάνει χιλιόμετρα με ένα ξεχαρβαλωμένο ποδήλατο για να φέρει δυο-τρεις πατάτες από το κτήμα του θείου στην Αγία Παρασκευή. Φαντάζομαι ότι η δικιά μας κακομαθησιά οφείλεται, εν μέρει, στην ανάγκη εκείνης της γενιάς να τα ξεχάσει όλα αυτά και να πάει μπροστά.

Πολλά χρόνια αργότερα, όταν είχαν κάπως επουλωθεί τα τραύματα και είχε ξεθωριάσει η μνήμη της Κατοχής, ήρθε, από τη μακρινή Αφρική αυτή τη φορά, ο λιμός της Μπιάφρας για να τους θυμίσει παλιούς εφιάλτες: «Τα παιδιά στη Μπιάφρα πεινάνε!». Γλύτωσα και από τη Μπιάφρα, όταν σε μια στιγμή μεγάλης διανοητικής έκλαμψης αναφώνησα: «Να στείλουμε το πιάτο μου στη Μπιάφρα!».

Ακόμα μίζερος είμαι, στο φαΐ εννοώ, μην παίρνετε θάρρος, αλλά τουλάχιστον είμαι ορφανός και δεν ζω την κατακραυγή καθημερινά. Με τη γυναίκα μου έχω υπογράψει προγαμιαίο συμβόλαιο που λέει «θα τρώω μόνο ό,τι μ' αρέσει». Με τους γονείς της επίσης, πράγμα σημαντικό, γιατί η πεθερά μου είναι πολύ καλή μαγειρίσσα κι αυτό εγγυμονεί κινδύνους. Έχω, βέβαια, πάντα την αγωνία μη με καλέσουν σε κανένα σπίτι και βγάλουν κοτόπουλο που το σιχάνομαι. Και καλά τους λες «δεν τρώω κοτόπουλο», αλλά μετά αρχίζουν τα «να σου φτιάξουμε ένα μπιφτεκάκι;», «δε θέλεις μια ομελετίτσα;» και άλλα τέτοια φριχτά υποκοριστικά που με

κάνουν να κοκκινίζω μέχρι τ' αυτιά, γιατί όλοι οι γύρω σε κοιτούν με αυτό το «α, δεν τρώει κοτόπουλο» βλέμμα, που είναι χειρότερο και από την Κατοχή και από τη Μπιάφρα.

Είναι κι αυτό το όνειρο που είχα δει και ξύπνησα κάθιδρος, με είχαν καλέσει, λέει, στα Ηλύσια Πεδία, ο Μιτεράν έμενε εκεί τότε, και έβγαλαν κοτόπουλο, κι άντε να πεις του Μιτεράν «δεν τρώω κοτόπουλο», κι άμα σου πει «pourquoi?», τι απαντάς; («Fiche-moi la paix»)*; Δε λέει... όχι στον Μιτεράν! Εκεί πρέπει να πεις κάτι του τύπου «κι εσείς, γιατί βασανίζετε τους μαύρους;»), αλλά ο Μιτεράν δήλωνε τότε σοσιαλιστής και δεν ήθελα να ξύσω πληγές. Αποφάσισα λοιπόν να ξυπνήσω. Κάθιδρος, αλλά ξύπνησα.

Κάτι έχω εγώ με τα Ηλύσια Πεδία, από τότε που προσπαθούσα να μάθω γαλλικά, όλα τα παιδιά καλών οικογενειών έπρεπε να ξέρουν γαλλικά, τα αγγλικά δεν είχαν ακόμα γίνει η δεύτερή μας γλώσσα, ούτε είχαν ανακαλυφθεί τα greeklish, ήμασταν τόσο οπισθοδρομικοί που βάζαμε οξείες και περισπωμένες, πού και πού και δασείες. Ακόμα κι οι μπακάληδες, αφού τύλιγαν τη φέτα και τη λακέρδα, πέταγαν ένα merci κι ένα au revoir στις πελάτισσες. Εγώ είχα αρχίσει τα γαλλικά από τα τρία μου μ' εκείνη τη χοντρή madame που πουδραριζόταν κι έβαζε ρουζ ενώ τραγουδούσε «Allons enfants de la patrie» κι αυτό δεν μου φαινόταν ακούοντως πατριωτικό, καθώς εγώ, ως τέκνον ενός φτωχότερου και ολίγον κομπλεξικού λαού που είχε για ψυχολογικό στήριγμα το ένδοξό του παρελθόν, πίστευα ήδη ότι η όψη του σπαθιού με βία μετράει τη γη και ότι τα κόκκαλά μου, ως Έλληνας, είναι ιερά.

Αργότερα πήγα στο Γαλλικό Ινστιτούτο, πήγαινε και η Ξένια, εγώ δεκατριών χρονών, εκείνη δώδεκα και ξανθιά,

άρεσε σε όλους, ο μπαμπάς της είχε γιωτ ή, τέλος πάντων, ένα καΐκι που το φώναζε γιωτ, το πρώτο κορίτσι που φίλησα στη ζωή μου, αλλά πέραν αυτού ουδέν. Ούτε και τα γαλλικά μου πήγαν πολύ μακριά. Πολλά χρόνια αργότερα, όταν για τις ανάγκες μιας ταινίας ζήτησα να μου φέρουν ένα αυτοκίνητο αντίκα, είδα μπροστά μου έκπληκτος το Πεζώ 404 Κουπέ του 1963 του σπορτίφ μπαμπά της. Άνοιξα την πόρτα και προσπάθησα να μυρίσω το άρωμά της, αλλά ήταν, όπως είπα, πολλά χρόνια αργότερα και το άρωμα είχε εξατμιστεί. Άλλωστε τότε ήταν μικρή και δεν έβαζε άρωμα. Το αυτοκίνητο χάλασε κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων και στο λογαριασμό του αποτυχημένου ειδυλλίου μου με την Ξένια προστέθηκε ένας δίσκος αμπραγιάζ και κάτι ρουλεμάν. Χώρια τα εργατικά και ο ΦΠΑ.

Επτά ετών - με απόψεις.

Η ΞΕΝΙΑ δεν ήταν η μόνη ξανθιά με την οποία είχα μπλεξίματα. Στα πέντε μου είχα ερωτευτεί την Αλίκη Βουγιουκλάκη. Ντρέπομαι λιγάκι που το λέω, κουλτουριάρης άνθρωπος, αλλά, τέλος πάντων, κάτι το νεαρόν της ηλικίας, κάτι αυτός ο καημός της ελληνικής αστικής τάξης να ξεφύγει από τις μνήμες

παγκοσμίων και εμφυλίων πολέμων και άλλων δεινών υιοθετώντας κάθε τι το ανάλαφρο, έπεσα κατ' ευθείαν στα δίχτυα της Βουγιουκλάκη. Είχα δει το *Ποιτικάκι* ή δεν ξέρω ποιά ταινία, και αυτή η νέα ηθοποιός που την έλεγαν Αλίκη και νιαούριζε ναζιάρικα μού φάνηκε πολύ χαριτωμένη. Μου θύμιζε τη Σάντρα Ντη, άλλος μεγάλος έρωτας αυτός, που είχα δει ως κόρη της Λάνα Τέρνερ σε αμερικάνικη ταινία μεταφρασμένη ως *Αυτή ειπ' η ζωή μου* και είχα εντυπωσιαστεί από τα μεγάλα σπίτια και κυρίως από τα πολύ μοντέρνα παντζούρια με τις γρίλιες. Για αρκετό καιρό παρακαλούσα τον Θεό, τον Χριστό και το Άγιον Πνεύμα να αποκτήσουμε κι εμείς τέτοια παντζούρια στο σπίτι μας. Πολλά χρόνια αργότερα θα ξανάβλεπα την ταινία στο inter-